

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดในบทก่อน ๆ ย่อมมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของผู้ประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพสำคัญในเขตเมืองของประเทศไทย ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยข้อมูลแบบปฐมภูมิของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากรของประเทศไทยในส่วนที่เป็นการวิจัยในเขตเมืองรอบแรก ดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.๒๕๑๓

การศึกษานี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ออกเป็น ๑๐ กลุ่มใหญ่ ทั้งนี้ได้อาศัยหลักการแบ่งกลุ่มอาชีพของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ๆ เป็นแนวทาง ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพดังต่อไปนี้

๑. ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ งานบริหาร ธุรกิจและจัดดำเนินการ
๒. ผู้บริหารราชการและทหาร
๓. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมียน
๔. อาชีพเกี่ยวกับการค้า
๕. เกษตรกร ชาวประมง ผู้ล่าสัตว์ ฯลฯ
๖. อาชีพเกี่ยวกับการขนส่งและการคมนาคม
๗. อาชีพช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกรรมกร
๘. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการ การกีฬาและการเล่นต่าง ๆ
๙. ผู้ไม่มีงานทำ
๑๐. อื่น ๆ

เพื่อให้การศึกษานี้ได้ครอบคลุมถึงเฉพาะผู้ประกอบอาชีพที่ระบุไว้ชัดเจนเท่านั้น จึงได้ตัดกลุ่มอาชีพประเภทอื่น ๆ และผู้ไม่มีงานทำออกเหลือเพียง ๘ กลุ่มอาชีพเท่านั้น และได้แยกเขตเมืองออกเป็นเขตนครหลวง (กรุงเทพฯ-ธนบุรี) กับเขตเมืองอื่น ๆ เนื่องจากเขตนครหลวงมีความเจริญทางด้านต่าง ๆ มากกว่าเขตอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางคานเศรษฐกิจของกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ จะพบว่าผู้ทำงาน ส่วนใหญ่ในเขตเมืองจะประกอบอาชีพเป็นพวกพนักงานชาย ช่างฝีมือและพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง ดังนั้นจึงอาจจัดแยกประเภทอุตสาหกรรมได้ดังนี้คือ ประเภทพาณิชย์กรรมมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็นประเภทการขนส่ง คลังสินค้า และคมนาคม และประเภทอุตสาหกรรม หัตถกรรมตามลำดับ ส่วนการศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหรือระดับการศึกษาของบิดากับการประกอบอาชีพ ของหัวหน้าครัวเรือนนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมักจะประกอบอาชีพประเภทเดียวกันกับ บิดาโดยเฉพาะกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่บิดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนั้น ระดับการศึกษาของ บิดาของหัวหน้าครัวเรือนก็มีส่วนสำคัญ กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่บิดามีระดับการศึกษาต่ำมักจะประกอบ อาชีพประเภทที่ใช้แรงงาน ซึ่งตรงกันข้ามกับหัวหน้าครัวเรือนที่บิดามีระดับการศึกษาสูง ดังนั้น ผลการ ศึกษาจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า " อาชีพและระดับการศึกษาของบิดาของหัวหน้าครัวเรือนน่าจะ มีอิทธิพลต่อการเลือกประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน " นอกจากนี้ จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ ก็กับการประกอบอาชีพรองพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มพนักงานชายจะประกอบ อาชีพรองมากที่สุด รองลงมาได้แก่กลุ่มช่างฝีมือ และกลุ่มพนักงานที่ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง ส่วนใน เรื่องอายุนั้น ผู้ประกอบอาชีพรองส่วนใหญ่มักจะอยู่ในช่วงอายุ ๓๐ - ๔๕ ปี ดังนั้นผลการศึกษาใน ครั้งนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า ๑ ประเภทขึ้นไป น่าจะเป็นผู้มีระดับการศึกษาสูง " หากแต่สนับสนุนสมมติฐานที่ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ มากกว่า ๑ ประเภทขึ้นไป น่าจะเป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ "

ลักษณะทางคานเศรษฐกิจอีกอย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ ก็คือ ฐานะทางครอบครัว จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพกับความพอเพียงของรายได้ จะ ปรากฏว่าส่วนใหญ่ทุกกลุ่มอาชีพไม่ว่าในเขตนครหลวงหรือเขตเมืองอื่น ๆ จะมีรายได้อยู่ในระดับ ที่พอเพียงและเมื่อนำเอาเครื่องมือคชนี้ ความมั่งคั่งมาเป็นมาตรฐานทางเศรษฐกิจพบว่า พวกกลุ่มอาชีพที่มีได้ใช้แรงงานจะมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในขั้นดี โดยเฉพาะกลุ่มวิชาชีพและบริหาร ส่วนกลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงานมักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในขั้นยากจน ดังนั้น จากผลการศึกษาคครั้งนี้ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางด้านวิชาชีพและบริหารน่าจะมีฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวดีกว่าพวกกลุ่มอาชีพอื่น ๆ "

ลักษณะทางค่านิยมที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มพนักงานขายและกลุ่มเกษตรกรมักจะเป็นพวกที่มีการศึกษาระดับต่ำหรือไม่ได้เรียนหนังสือ แต่พวกที่มีระดับการศึกษาปานกลางส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มช่างฝีมือ ส่วนกลุ่มวิชาชีพและบริหารและกลุ่มข้าราชการและทหารมักจะเป็นพวกกลุ่มอาชีพที่มีระดับการศึกษาสูง นอกจากนั้นผลจากการศึกษายังเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อย น่าจะมีการศึกษาสูงกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุ " ส่วนทางสถานภาพการทำงานปรากฏว่าในเขตนครหลวงส่วนใหญ่จะมีสถานภาพเป็นลูกจ้างอื่น ตรงกันข้ามกับในเขตเมืองอื่น ๆ ที่มักจะมีสถานภาพเป็นประเภททำงานส่วนตัว ส่วนในเรื่องการเขียนฐานะทางสังคม จะพบความสำคัญที่ว่าส่วนใหญ่ทุกกลุ่มอาชีพมักจะประกอบอาชีพเดิมมากกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงประกอบอาชีพใหม่ โดยเฉพาะในช่วงอายุน้อย แต่เมื่ออยู่ในช่วงสูงอายุคือกลุ่มอายุ ๕๕ ปีขึ้นไป เกือบทุกกลุ่มอาชีพจะมีการเปลี่ยนแปลงงานอาชีพใหม่มากกว่าที่จะประกอบอาชีพเดิมแทบทั้งสิ้น ดังนั้น ผลการศึกษาจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุน้อยน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงงานมากกว่าวัยสูงอายุ " สำหรับในเรื่องแบบและขนาดของครัวเรือนนั้น พบว่าเฉพาะกลุ่มวิชาชีพและบริหารและกลุ่มเสมียนจะมีลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยายในสัดส่วนที่สูง เมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ แต่ในเรื่องขนาดของครัวเรือนจะปรากฏว่าผลการศึกษาไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกันน่าจะมีขนาดของครัวเรือนต่างกัน " เพราะเกือบทุกกลุ่มอาชีพมักมีครัวเรือนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยสูงอายุจะไม่พบความแตกต่างกันเลย ส่วนในเรื่องจำนวนสมาชิกที่ไปทำงานนอกบ้านโดยได้รับค่าจ้างนั้น เกือบทุกกลุ่มอาชีพจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก และในเรื่องการทำงานนอกบ้านของภรรยา หัวหน้าครัวเรือนก็เช่นเดียวกัน คือ เกือบทุกกลุ่มอาชีพจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ในแง่ที่ส่วนใหญ่จะไม่ออกทำงานนอกบ้านเลยและเมื่อนำปัจจัยเรื่องจำนวนบุตรมาพิจารณาจะปรากฏว่าเฉพาะภรรยาของกลุ่มวิชาชีพและบริหารและกลุ่มข้าราชการและทหารที่ไม่มีบุตรหรือมีบุตรจำนวนเพียง ๑ - ๒ คนเท่านั้นที่ส่วนใหญ่จะออกทำงานนอกบ้าน แต่ในกลุ่มที่มีจำนวนบุตรมากขึ้นคือ จำนวนบุตร ๓ - ๔ คนขึ้นไป ภรรยาของทุกกลุ่มอาชีพมักจะไม่ออกทำงานนอกบ้านเลย นอกจากนี้เกี่ยวกับเรื่องความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากลุ่มอาชีพประเภทที่ไซ้แรงงานมักจะ

ให้ความสนใจในการรับสื่อมวลชนดังกล่าวน้อยมาก ยิ่งในเขตเมืองอื่น ๆ แทบจะไม่ให้ความสนใจเลย

ลักษณะทางบ้านประชากรของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ที่นำมาศึกษาได้แก่ อาชีพอายุ ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยกลางคนน่าจะเป็นผู้ประกอบการอาชีพอยู่ในกิจการค้า อุตสาหกรรมและธุรกิจ " กล่าวคือในช่วงอายุน้อย (๑๕ - ๒๕ ปี) ผู้ประกอบการอาชีพทางบ้านข้างนี้จะมีมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ แต่ในช่วงสูงอายุคือตั้งแต่อายุ ๔๕ ปีขึ้นไปส่วนใหญ่มักจะประกอบอาชีพเป็นพนักงานขาย สำหรับทางบ้านอายุเมื่อแรกสมรส จะพบความแตกต่างที่กลุ่มอาชีพประเภทที่มีค่าใช้จ่ายแรงงานมักจะมีอายุเมื่อแรกสมรสต่ำกว่ากลุ่มอาชีพประเภทที่ใช้จ่ายแรงงาน ส่วนทางบ้านปัญหาเกี่ยวกับจำนวนบุตรพบว่า โดยมากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จะมีบุตรจำนวนน้อย ยกเว้นเพียงบางกลุ่มอาชีพที่มีบุตรจำนวนมาก ได้แก่กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มพนักงานขาย และผลจากการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการบุตรเพิ่ม พบว่าทุกกลุ่มอาชีพมีความไม่เอียงที่ไม่ต้องการบุตรจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรจากทัศนคติเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่เหมาะสมกับครอบครัวเกือบทุกกลุ่มอาชีพ มีความเห็นว่าขนาดจำนวนบุตร ๓ - ๔ คน ถือได้ว่าเป็นขนาดครอบครัวในอุดมคติ สำหรับในเรื่องการย้ายถิ่นของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จากผลการศึกษาไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า " หัวหน้าครัวเรือนที่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นมักจะมีอาชีพที่แตกต่างไปจากอาชีพเดิมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่น " ทั้งนี้เนื่องจากพบว่าเกือบทุกกลุ่มอาชีพไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพใหม่หรือที่ยังประกอบอาชีพเดิมก็ตาม ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์การย้ายถิ่นจำนวนเพียง ๑ - ๒ ครั้งเท่านั้น

เกี่ยวกับการศึกษารั้งนี้ เนื่องจากเป็นเพียงการศึกษาประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างเท่านั้น โดยที่มิได้ศึกษาประชากรครอบคลุมทั่วประเทศ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าผลการศึกษาในเรื่องนี้สมบูรณ์แล้ว อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเชื่อว่าผลจากการศึกษารั้งนี้คงจะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะจะช่วยเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในครั้งต่อไปได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงใคร่ขอเสนอแนะความคิดเห็นบางประการ ดังนี้คือ

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการที่ประชากรในเขตเมืองส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาต่ำแม้ว่ารัฐบาลจะได้มีแผนการพัฒนาค้นการศึกษาให้ก้าวหน้าขึ้นก็ตาม ดังนั้นจึงอาจชี้ให้เห็นว่า แผนการศึกษาเท่าที่เป็นมายังไม่อาจดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะรัฐบาลยังคงมองข้ามปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา

บางประการ มิได้มีความสนใจที่จะพยายามเน้นการจัดการศึกษาออกโรงเรียนอย่างกว้างขวางเพื่อให้ประชากรได้มีโอกาสที่จะปรับปรุงใหม่ความรู้และทักษะเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งทางด้านหลักสูตรและระบบการศึกษาที่ยังไม่เข้ากับชีวิตความเป็นจริง ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปัญหาดังกล่าวนี้ จึงควรที่จะได้รับการแก้ไขโดยเร็ว มาตรการที่จะนำมาแก้ไขได้แก่การปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านการศึกษาของชาติอย่างแท้จริงต่อไป.

๒. ปัญหาทางด้านช่างฝีมือแรงงาน ปรากฏว่าสัดส่วนของกลุ่มอาชีพช่างฝีมือยังต่ำมากเมื่อคำนึงถึงความต้องการแรงงานด้านนี้ของประเทศในอนาคต ดังนั้นจึงควรสนับสนุนเพื่อเร่งผลิตฝีมือแรงงานสนองความต้องการดังกล่าวอย่างเพียงพอ โดยที่อาจจะเป็นการระดมทุนแก่รัฐบาลในการจัดหางบประมาณเพื่อใช้จ่ายงานด้านนี้ แต่การดังกล่าวอาจแบ่งเบาได้โดยการสนับสนุนให้ส่วนเอกชนเข้ามาจับบทบาทร่วมกับรัฐบาลด้วย แต่ทั้งนี้ สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างมากคือ ไม่ควรจะเน้นแต่ทางด้านปริมาณจนมองข้ามคุณภาพไป

๓. ปัญหาเกี่ยวกับรายได้ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งจากข้อเท็จจริงชี้ให้เห็นว่า กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ยังมีระดับฐานะเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมาก โดยเฉพาะส่วนใหญ่ยังคงมีฐานะยากจน แสดงให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันในระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสนใจกับปัญหาทางด้าน การกระจายรายได้ที่เสมอภาคอย่างเพียงพอ มาตรการอันหนึ่งที่อาจนำมาใช้ได้แก่ มาตรการทางด้าน การจัดเก็บภาษีอากรและการใช้จ่ายของรัฐ เพื่อส่งเสริมให้เกิดมีการกระจายรายได้ระหว่างบุคคลในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้มีความเสมอภาคกันมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะปัญหาความเหลื่อมล้ำค่าสูงระหว่างรายได้ของบุคคลมีผลร้ายทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และในที่สุดย่อมมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย.